

re mortis hujus ! quæ est causa) mortis hujus (quam subeo, ut soli Deo servire valeam ? An lex liberabit me ? Non lex, sed)

Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi Dei, carne autem legi peccati.

Gratia Dei (me liberabit) per Jesum Christum Dominum nostrum, (qui mihi dabit in hoc mundo concupiscentiam domare et in futuro ad gloriam resurgere). Igitur (seu interim, dum adhuc in hoc corpore detineor), ego ipse (Paulus) mente, (in quantum possum), servio legi Dei (dum) carne (seu concupiscentia mea) legis peccati (obnoxius etsi invitus maneo).

CAPUT VIII.

Apostolus docet 1º nullam fore condemnationem iis qui secundum spiritum et non secundum carnem vivunt; 2º eos esse Dei filios et haeredes Christi, ad futuram gloriam destinatos et a Spiritu sancto adjuvandos; 3º commendat Dei charitatem erga eos qui diligunt eum.

(Nolite jam timere, fratres mei, qui Christi gratiam accepistis; quod enim lex non dabant gratia conferet, ita ut concupiscentia nonnisi volentibus nocere valeat; nolite timere, inquam, nam).

Nihil ergo damnationis est iis qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant;

Lex enim spiritus vitae (seu gratiae vivificantis) in (nobis a) Christo Jesu (per Spiritum infusa est; atqui ubi est spiritus vi-

Lex enim spiritus vitae in Christo Jesu liberavit

tæ, ibi non est peccatum proindeque neque mors spiritualis; ergo lex ista liberavit me a lege peccati et mortis.

Nam quod impossibile erat legi (gratia destituta, in quo (seu quatenus) infirmabatur (et invalida reddebat) per carnem (cui dominari impar erat, alio modo illud fecit) Deus (nempe) Filium suum mittens in similitudinem carnis (nostræ alligatae legi concupiscentiae seu) peccati; et de peccato (per eum morientem triumphavit, et damnavit peccatum (ad perdendum dominium quod habebat) in carne, (cui nunc non dominabitur peccatum nisi veniamus. Et illud damnavit Christus),

Ut justificatio (seu executio mandatorum) legis, (quam sine gratia adimplere non valeamus), impleretur in nobis qui (nunc) non secundum carnem ambulamus, sed secundum Spiritum. (Secundum carnem ne ambulemus, si hanc justificationem adipisci volumnus):

Qui enim secundum carnem (viventes) sunt, (desideria et opera), quæ (concupiscentia) carnis (suscitat), sapiunt (et amant); qui vero secundum Spiritum (viventes) sunt, (ea tantum) quæ sunt Spiritus (inspirationi consentanea) sentiunt (et prosequuntur; et illi posteriores sunt soli vere sapientes);

Nam prudentia (seus sapor desideriorum) carnis mors est (animæ, dum e contra) prudentia (seu sapor desideriorum) spiri-

Nam quod impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne.

Ut justificatio legis impleretur in nobis qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.

Qui enim secundum carnem (viventes) sunt, (desideria et opera), quæ carnis sunt sapiunt; qui vero secundum spiritum sunt, quæ sunt spiritus sentiunt.

Nam prudentia carnis mors est, prudentia autem

spiritus vita et pax,

Quoniam sapientia carnis ini- mica est Deo; legi enim Dei non est subjecta, nec enim potest.

Qui autem in carne sunt, Deo placere non pos- sunt.

Vos autem in carne non estis, sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est ejus.

Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vi- vit propter justificationem.

Quod si spiri- tus ejus, qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis, qui su- scitavit Jesum

tus (est animae) vita et pax. (Dico pru- dentiam carnis mortem animae afferre,)

Quoniam sapientia (quae sapit desideria) carnis inimica est Deo (ut patet ex eo quod) legi enim Dei non est subjecta nec enim (esse) potest. (Unde)

Qui autem in carne (seu carnaliter vi- ventes) sunt, Deo placere non possunt. (Sinite igitur carnalia carnibus ;)

Vos autem (qui) in carne (seu carnali- bus desideriis adhaerentes) non estis, (no- lite carnaliter vivere) sed in spiritu (vi- vite), si tamen (ut spero), Spiritus Dei (adhuc) habitat in vobis (per gratiam sanctificantem) : si quis autem (hunc) Spiritu- tum Christi non habet, hic (jam) non est ejus (discipulus : quod),

Si autem Christus (cum Spiritu suo) est in vobis, corpus (vestrum) quidem (quonam) mortuum (fiet morte temporali) propter peccatum (Adae, cuius mors poena est) ; spiritus vero (vester vita gratiae ni- hilominus) vivit propter justificationem (quam in eo efficit Christi Spiritus in eo habitans, et insuper olim vita æterna vi- vet. In aeternum spiritus vester vivet, in- quam, imo et corpus vestrum ; et illud constat ex eo)

Quod si Spiritus ejus (Dei Patris), qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis, (certe idem Pater) qui suscitavit Je- sum Christum a mortuis (quoad corpus), vivificabit et mortalia corpora vestra pro-

pter inhabitantem (eundem) Spiritum ejus in vobis (et vivificaturum corpus ve- strum quod templum ejus est. Ex omnibus de vita carnali et de spiritu vita dictis concludamus quod)

Ergo, fratres, debitores sumus non car- ni (sed spiritui, et non decet) ut secundum carnem vivamus ;

Si enim secundum carnem vivetis, (morte primum spirituali et deinde æterna) moriemini ; si autem (ex) spiritu (vientes) facta (et desideria) carnis mortificaveritis, (vita gratiae in praesenti tempore et vita gloria in futuro) vivetis. (Illi enim vita æterna vivent qui sunt filii et hæredes Dei ; atqui vos filii estis et hæredes Dei ; et 1° filii) ;

Quicumque enim Spiritu Dei aguntur ii sunt filii Dei ; (atque hoc Spiritu vos agi- mini) :

Non enim (jam) accepistis spiritum ser- vitutis (qui vos detineat) iterum in timore (sicut antea, sub lege antiqua, cui sicut servi tremendo obediebatis) ; sed (per baptismum) accepistis spiritum adoptionis (qui vos admisit in numero) filiorum (et) in quo (vos et omnes nos Christiani ad Deum) clamamus (filiali affectu) : Abba, Pater.

Ipse enim Spiritus (Dei) testimonium (per hunc filiale clamorem) reddit spi- ritui nostro quod sumus filii (hujus) Dei, (quem Patrem vocare licet ; ergo agimini

Christum a mor- tuis vivificabit et mortalia corpora vestra propter in- habitantem spiri- tum ejus in vo- bis.

Ergo, fratres, debitores sumus non carni ut se- cundum carnem vivamus :

Si enim secun- dum carnem vixe- ritis, moriemini ; si autem spiritu facta carnis mor- tificaveritis, vive- tis.

Quicunque e- nem spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei :

Non enim acce- pistis spiritum servitutis iterum in timore ; sed ac- cepistis spiritum adoptionis filio- rum in quo cla- mamus : Abba, Pater.

Ipse enim Spi- ritus testimonium reddit spiritui no- stro quod sumus filii Dei.

Spiritu Dei; ergo etiam estis filii ejus :
2º et haeredes : nam)

Si autem filii (estis, ergo estis) et haeredes quidem (hujus) Dei, cohæredes autem Christi (qui est frater noster, sub ea tamen conditione, nempe) si *tamen* (ejus passioni) compatimur; haec enim conditio est necessaria) ut et (cum illo) conglorificemur. (Et ne dicatis hanc compassionem nimis esse onerosam : ego enim, qui has passiones expertus sum et cœlestem gloriam partim vidi,

Existimo enim quod non sunt condignæ passiones hujus temporis (comparari) ad futuram gloriam quæ (a Deo) revelabitur et manifestabitur) in nobis (post judicium. Quæ gloria tanta et tam certa est ut 1º etiam a creaturis insensibilibus expectetur ardenter);

Nam expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat;

Vanitati enim creatura subjecta est non volens, sed propter eum qui subjecit eam in spe;

Quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei; (tunc perfectionem suam attin-

get qua nunc non nisi violenter caret);

Scimus enim quod omnis creatura (ratione suæ corruptionis et mutabilitatis) ingemiscit et (dolet, quasi mulier quæ) parturit, usque adhuc (seu usque nunc : unde concludendum ab eis immutabilitatem et gloriam eis congruam expectari ; ergo 1º ex creaturis irrationalibus; 2º ab Apostolis et fidelibus expectatur) :

Non solum autem illa (creatura inanima hanc gloriam expectat), sed et nos ipsi (Apostoli et fideles eam expectamus; quamvis enim abundantes gratias), primitias (et potiora dona sancti) Spiritus (simus) habentes, et ipsi (tamen) intra nos gemimus, (gloriam et felicitatem nobis promissas per) adoptionem (nostram in numerum) filiorum Dei expectantes ; (quæ gloria adimplebit) redemptionem corporis nostri, (quod nunc sub concupiscentiae tyrannide ingemiscit. Ingemimus, inquam, et non immerito; nam usque nunc salus nostra est tantummodo incepta : in)

Spe (tantum) enim (usque nunc) salvi facti sumus; (at illam salutem non videamus nec possidemus); spes (enim rei) quæ (jam) videtur (et possidetur jam) non est spes; nam quod (ali)quis videt *quid* (seu quomodo illud) sperat, (siquidem spes, ut pote ad futurum tendens a possessione, quæ præsens est, excluditur).

Si autem quod non videmus (et non possidemus tantummodo) speramus, (certo tamen illud) per patientiam (et firmam fi-

Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit et parturit usque adhuc.

Non solum autem illa, sed et nos ipsi primitias spiritus habentes et ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis nostri :

Spe enim salvi facti sumus. Spes autem quæ videtur non est spes; nam quod videt quis, quid sperat ?

Si autem quod non videmus speramus, per pa-

tientiam expecta-
mus.

dem) expectamus : (ergo et ab hominibus gloria expectatur; atqui impossibile est hanc gloriam quæ creatura inanimata, et ab homine, utpote utriusque perfectioni necessaria, expectatur, et cuius spes a Spiritu Dei in nobis infunditur, non evenire; ergo hæc gloria a nobis firmiter speranda est; ergo cum constantia indefectibili omnes hujus mundi labores sustinere et Christo compati debemus, ut cum illo conglorificemur. Quæ si non sufficient ad animum vestrum et spem vestram incitanda, ad hoc novum incitamentum attendite. Ecce potens et efficax adjutorium nobis datur : nam)

Similiter autem et spiritus adjuvat infirmitatem nostram; nam quid oremus sicut oportet nescimus; sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

Similiter autem et (simil atque in nobis hanc gloriae spem infundit, eam obsequendi medium nobis suppetit Spiritus sanctus, nempe patientiam et orationem nostram adjuvando : ille enim) Spiritus adjuvat infirmitatem nostram; nam (nos vero) quid (et quomodo) oremus sicut oportet nescimus; sed ipse Spiritus (in nobis infusus) postulat (nobiscum et) pro nobis, gemitibus inenarrabilibus, robur necessarium ad sustinendas tribulationes quæ nos ad vitam æternam ducent : et Deus Pater)

Qui autem scrutatur corda, scit (et probat quid) quid desideret spiritus, quia (nihil aliud quam ea quæ sunt) secundum Deum postulat pro sanctis. (Ne nos terreat ergo infirmitas nostra; nam)

Scimus autem

Scimus autem quoniam (seu quòd) dili-

gentibus Deum omnia cooperantur in (eorum melius) bonum, iis (diligentibus, inquam,) qui secundum propositum (gratiæ ejus ab eo) vocati sunt (ut sint) sancti. (Fortiter igitur et cum gudio omnia sustineamus, scientes quod si cum Christo patimur cum illo conglorificabimur. Et hæc compassio necessaria est);

Nam (ii omnes) quos præscivit (Deus fore sanctos) et (ad salutem destinavit, eos antea) prædestinavit (et voluit) conformes fieri imaginis Filii sui et proinde esse ejus passionis participes, ut sit (ille) ipse (Filius) primogenitus in multis fratribus : (qui ejus exemplum et crucem subierint : nam ii),

Quos autem (ad fruendum gloria Christi) prædestinavit, hos et vocavit (tum per gratiam suam prævenientem tum per passionis Filii sui exemplum; et ii), quos vocavit, hos et justificavit (per hanc gratiam et istas passiones; et denique ii isti) quos autem justificavit, illos (in justitia perseverantes sustinuit) et (in cœlo) glorificavit.

Quid ergo dicemus ad hæc ? (et quid nos terrere potest? nam) si Deus (militans) est pro nobis, quis (dæmonum aut hominum) contra nos (prævaleat ? atqui se esse pro nobis Deus sat evidenter ostendit; nam ille)

Qui etiam proprio Filio suo non peperit, sed pro nobis omnibus (ad mortem) tradidit illum, quomodo (dici posset quòd) non etiam cum illo omnia (ad salutem no-

troniam diligenteribus Deum omnia cooperantur in bonum iis qui secundum propositum vocati sunt sancti.

Nam quos præscivit, et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus :

Quos autem prædestinavit, hos et vocavit, et quos vocavit hos et justificavit; quos autem justificavit hos et glorificavit.

Quid ergo dicemus ad hæc ? Si Deus pro nobis, quis contra nos ?

Qui etiam proprio Filio suo non pepercit sed pro nobis omnibus (ad mortem) tradidit illum,

quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?

Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat.

Quis est qui condemnnet? Christus Jesus qui mortuus est, imo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

Quis ergo nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius?

Sicut scriptum est: quia propter te mortificamur tota die (seu quotidie, et) aestimati sumus (ab improbis) sicut oves sumus sicut oves occisionis:

Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos.

stram necessaria) nobis donavit? (ergo vult nostram salutem, dummodo nos cum ipso cooperari velimus. Si autem Deus vult nostram salutem),

Quis accusabit aduersus electos Dei? (Nonne Deus ipse est qui iudicat? atque idem ipse est) Deus qui (illos) justificat; (ergo vana erit accusatio).

Quis est qui (nos) condemnet? Christus Jesus (est solus, cui condemnare competit. Atqui non condemnabit, quippe) qui mortuus est (pro nostra salute), imo qui et (pro nobis) resurrexit, (et) qui est (sedens) ad dexteram Dei (ut advocatus noster), qui etiam interpellat pro nobis (salvandis; ergo nec Christus nos condemnabit. Cum autem tot obligationibus Christo adstringimur),

Quis ergo nos separabit a charitate (et dilectione) Christi? (an) tribulatio? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? (haec enim omnia mala sanctos manent),

Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die (seu quotidie, et) aestimati sumus (ab improbis) sicut oves (quae destinantur cultro) occisionis:

Sed (non terremur ab istis obstaculis; nam) in his omnibus superamus (per et) propter eum (Jesum Christum) qui dilexit nos (et vult nostram salutem).

Certus sum enim (confidens in ejus spe), quia (seu quod) neque mors (seu mortis minatio), neque vita (a persecutoribus mihi promissa), neque Angeli (sive boni sive mali cum omni potentia, sua), neque principatus, neque instantia neque futura (bona vel mala), neque (hominum vel dæmonum) fortitudo,

Neque altitudo (prosperitatis) neque (miseriae) profundum, neque, (ut uno verbo dicam, ulla) alia creatura poterit nos separare a charitate Dei, quæ (fundata) est in Christo Jesu Domino nostro (et per quam Deo jungimur et unimur. Certus sum me hac charitate non esse separandum, inquam, in eo sensu quod ex parte Dei semper vincam, si voluero, non autem in eo sensu quod semper et necessario volam.)

Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque instantia, neque futura, neque fortitudo,

Neque altitudo, neque profundum neque creatura aliqua poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.

CAPUT IX.

Probat Apostolus justificationem neque operibus neque nativatis juri tribuendam esse, sed soli misericordiæ Dei qui eam fidei tribuit. Inde reprobatio Judæorum qui hanc fidem repulerunt, et salus Gentilium qui ei adhæserunt.

(De necessitate fidei et insufficientia operum legis multa jam dixi et iterum dicam):

Veritatem (vobis) dico in Christo, (quem testem adjuro quod) non mentior; (et hoc affirmo), testimonium (verum) mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto,

Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia

mea in Spiritu sancto,

Quoniam tristitia mihi magna est et continuus dolor cordi meo.

Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis qui sunt cognati secundum carnem,

Qui sunt Israëlitae, quorum adoptio est filiorum (Dei, a quo illis data sunt) et gloria (major quam cæterarum gentium), et fœderis testamentum, et legislatio (divina), et obsequium (seu cultus a Deo ipso prescriptus), et promissa (benedictio Abrahæ);

Quorum patres et ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

Non autem quod exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui ex Israël sunt, ii sunt Israëlitæ;

Neque qui semen sunt Abra-

(quem etiam testem invoco hujus veritatis; vobis affirmo, inquam),

Quoniam (seu quod) tristitia mihi magna et continuus (est) dolor cordi meo (ob separationem multorum a Christo; et usque adeo moestus sum ut optarem seu)

Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis qui, (utpote Judæi), sunt cognati (mei secundum carnem, quippe)

Qui sunt Israëlitæ quorum adoptio est filiorum (Dei, a quo illis data sunt) et gloria (major quam cæterarum gentium), et fœderis testamentum, et legislatio (divina), et obsequium (seu cultus a Deo ipso prescriptus), et promissa (benedictio Abrahæ); Quorum patres (sunt patriarchæ), et ex quibus (ortus) est Christus secundum carnem, (ille Christus) qui est super omnia in cœlis elevatus Deus (et) benedictus in (omnia) sæcula. Amen, (seu ita fiat ut sit benedictus. Quæ sit autem hujus separationis causa?)

Non autem (certo) quod exciderit (et inane fuerit) verbum (seu promissum) Dei; (Deus promissis suis non defuit; promissio enim Abrahæ facta spectabat ad illos solos qui forent vere filii Abrahæ per fidem; non enim (seu non autem) omnes qui ex Israël (nati) sunt (secundum carnem), ii sunt (vere) Israëlitæ;

Neque (ii) qui semen sunt Abrahæ omnes (sunt ejus vere) filii; sed (quando di-

xit Deus Abrahæ). « in Isaac vocabitur tibi semen, » (sufficienter indicavit mentem suam),

Id est, (quod) non qui filii (solius) carnis (essent), hi (essent vere) filii Dei; sed (quod) qui filii sunt promissionis (Abraham factæ, sicut Isaac qui non carnali sed divina virtute notus est, ut soli) æstimantur (contenti) in semine (promisso tanquam veri et soli filii Abrahæ. Ut bene promissionem intelligatis, sufficit ejus verbis attendere):

Promissionis enim verbum hoc est: « Secundum hoc tempus, (nempe anno proximo), veniam, et erit Saræ filius; (ergo soli filio Saræ, nempe Isaaco, non vero filio Agar, qui tamen erat et ipse filius Abrahæ, convenit hæc promissio):

Non sola autem illa (Sara est in exemplum prædilectionis qua Deus elegit filios promissionis præ filiis carnis); sed et Rebecca (quæ ex uno concubitu (fuit) habens duos filios (qui sunt ambo filii) Isaaco patris nostri, (et quorum unus tamen electus est præ altero; et hæc electio non secundum carnem, sed secundum beneficium Dei facta est; nam eo tempore facta est)

Cum enim nondum nati fuissent aut aliquid boni egissent aut mali, ut secundum (solam) electionem (non vero secundum carnem) propositum (seu decretum) Dei (ordinatum fuisse appareret, et pro certo) maneret (quod)

hae omnes filii; sed in Isaac vocabitur tibi semen,

Id est, non qui filii carnis, hi filii Dei, sed qui filii sunt promissionis æstimantur in semine;

Promissionis enim verbum hoc est: secundum hoc tempus veniam et erit Saræ filius.

Non sola autem illa, sed et Rebecca ex uno concubitu habens Isaac patris nostri,

Cum enim nondum nati fuissent aut aliquid boni egissent aut mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret.

Non ex operibus sed ex vocante dictum est ei :

Quia major serviet minori, sicut scriptum est : Jacob dilexi, Esaü autem odio habui.

Quid ergo dicemus ? Nunquid iniquitas apud Deum ? Absit.

Moysi enim dicit : miserebor cuius misereor, et misericordiam præstabo cuius miserebor;

Non ex operibus carnis nec ex propriis meritis (electus est), sed ex (solo Deo illum) vocante (per hoc aliud verbum quod ab eodem ipso Deo) dictum est ei, (scilicet Rebeccæ : dixit enim)

« *Quia* (seu quòd) major serviet minori, (ut fieret) sicut scriptum est postea apud Malachiam : Jacob (juxta beneplacitum meum libere) dilexi, Esaü autem (juxta idem beneplacitum) odio habui, (id est, neglexi.) »

Attendite tamen hic non agi de vocatione quoad salutem et de rejectione quoad damnationem, sed tantum de electione quoad beneficia peculiaria quæ nemini a Deo debentur, nempe quoad possessionem terræ promissæ et nativitatem Messiæ ex Judaïco semine. Unde

Quid ergo dicemus ? Nunquid iniquitas (seu injustitia) apud Deum (appareat ex eo quòd absque unius alteriusve meritis unum elegerit et alterum neglexerit ?) Absit (ut hoc dicamus. Ut enim Deus diceretur in justus denegando ista beneficia Esaü vel cuivis alii aliud beneficium peculiare, probandum esset a Deo aliquid deberi ; atqui nemini debitor est Deus : unde potuit dicere, ut revera)

Moysi enim dicit : Miserebor cuius misereor ; et misericordiam (meam) præstabó (ei) cuius miserebor ; (eligere enim est opus misericordiæ, non vero justitiæ ; ergo si mihi libuit electionem non ex operibus legis vel hominum sed ex meipso

pendere, annon quod volo facere potui ; vel an oculus tuus nequam est his quos elegi quia ego his bonus fui ?)

Igitur (electio Isaac et Jacob et quorumvis aliorum) non (est opus hominis) volentis (eam) neque currentis (post eam) ; sed (solius) miserentis est Dei (opus. Quod de electione dico, similiter de non electione dicendum est, ut patet exemplo Pharaonis) :

Dicit enim Scriptura (sic Deum per os Mosis) Pharaoni (locutum fuisse) : *Quia* (ego prævidens te contumaciter et tamen libere obluctaturum fore divinis meis jussionibus), in hoc ipsum excitavi (seu erexi) te (in solium, non ea intentione ut peccares, sed) ut (occasione tuæ malitiae voluntariae) ostendam in te (severiter punito) virtutem meam, et ut annuntietur (et glorificetur) nomen meum in universa terra (propter numerum et splendorem prodigiorum quæ faciam ob puniendam et opprimendam contumaciam tuam. Poterat quidem Deus ei ignoscere, sicut aliis quibusdam regibus Nabuchodonosor et aliis condonavit ; sed cum sit liber quoad beneficia, sicut et condonare sic et condemnare potuit) ;

Ergo (ex his duobus electionis et rejectionis divinæ patet quòd Deus) cuius vult (revera et merito) miseretur, et (eum), quem vult (indirecte) indurare, indurat (ei denegando specialia gratiæ auxilia, quibus privatus fit proclivior ad pec-

Igitur non vo-
lentis, neque cur-
rentis, sed mi-
serentis est Dei.

Dicit enim Scri-
ptura Pharaoni :
quia in hoc ipsum
excitavi te ut o-
stendam in te vir-
tutem meam et ut
annuntietur no-
men meum in u-
niversa terra :

Ergo cuius vult
miseretur et quem
vult indurat.

Dices itaque mihi : quid adhuc queritur ? voluntati enim ejus quis resistit ?

candum. Sed tu, o Judæe, objicies et Dices itaque mihi : Quid adhuc (Deus) queritur, (cum ipse quem vult indurari et reprobari sinit ? Si enim peccatores sumus, nonne per voluntatem ejus tales facti sumus ; atqui) voluntati enim ejus quis resistit (seu resistere potest ? Nihil aliud quam blasphemia est istud argumentum) ;

O homo, tu quis es qui respondeas Deo ? Nunquid dicit figuratum ei qui se finxit : quid me fecisti sic ?

Annon habet potestatem figulus lutis ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam ?

O homo ! tu quis es qui respondeas Deo (et arguas justitiam ejus ? Nonne ejus es creatura ejus arbitrio et dominio omnino subjecta, sicut figuratum factori suo subiectum ? atqui) nunquid dicit figuratum ei qui se finxit : quid (seu quare) me fecisti sic ?

Annon habet potestatem figulus lutis, (ita ut possit) ex eadem massa facere aliud quidem vas (ut prosit) in honorem (seu honorificum usum), aliud vero (quod proposit in usum vilem seu) in contumeliam ? (Certe hanc potestatem habet ; ergo a pari Deus eligere potuit aliquot homines ex massa quos in honorem directe erigeret sicut Isaac, Jacob et nunc christianos, dum alias in ignobilitate et in voluntaria eorum duritia derelinqueret. Quid ergo adversus Deum concludi potest ex eo)

Quod si Deus volens ostendere iram suam et notam facere potentiam suam (eorum peccata, puriendo et praesertim postquam poenam distulit et) sustinuit in multa patientia (illa) vasa irae, (quae ob suam corruptionem facta sunt) apta (et destinata) ad in-

teritum ? (nonne hoc potuit facere ea intentione)

— 67 —

Ut (ex eorum justa condemnatione magnificantius) ostenderet divitias gloriae (et bonitatis) suæ in vasa misericordiae (suæ), quæ præparavit in gloriam (obtinendam ? Nonne potest sœvire in induratos qui semetipsos induraverunt ? Certe, et e contra potest glorificare electos suos)

Quos et vocavit (et elegit non solum inter nos (et) non solum ex Judæis sed etiam ex gentibus ; (et eos quidem glorificavit)

Sicut in Osee dicit : Vocabo non plebem meam plebem meam ; et (gentem, quam habebam tanquam) non dilectam, (eam vocabo) dilectam, et misericordiam (antea) non consecutam (postea) misericordiam consecutam. (Unde ne amplius credatis, o Judæi, vos in operibus legis et in priori electione vestra quiescere posse ; haec enim electio non a vobis sed a solo Dei beneplacito processerat, et imo a vobis indignis ad gentiles translata est, ut patet ex precedentibus et sequentibus : nam dixit Deus per cumdem Prophetam) :

Et (ita) erit (seu eveniet, scilicet) : In (eodem) loco ubi dictum est eis (nempe Gentilibus) : non plebs mea vos (estis), ibi (iidem) vocabuntur filii Dei vivi. (Unde patet electionem ad Gentiles transferrendam fuisse. Quoad vero Judæos, electionis gratiam perdere debebant propter sclera sua ; multos enim in induratione

Ut ostenderet divitias gloriae suæ in vasa misericordiae quæ præparavit in gloriam,

Quos et vocavit nos non solum ex Judæis, sed etiam ex gentibus,

Sicut in Osee dicit : Vocabo non plebem meam plebem meam, et non dilectam, et non misericordiam consecutam misericordiam consecutam.

Et erit : In loco ubi dictum est eis : Non plebs mea vos, ibi vocabuntur filii Dei vivi :

sua relinquendos fore annuntiatum erat ;
nam)

Isaías autem clamat pro Israël : Si fuerit numerus filiorum Israël (secundum carnem) tanquam rena (quæ est in littore) maris, reliquiæ (tantum seu paucissimæ familie eorum) (ad fidem convertentur et) salvæ fient. (Hoc)

Verbum enim consummans et abbrevians in æquitate, quia verbum breviatum faciet Dominus super terram;

Et sicut prædictum Isaías : Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus et sicut Gomorrah similes fuissemus.

Quid ergo dicemus ? quod Gentes quæ non sectabantur justitiam, apprehenderunt justitiam, justitiam autem quæ (non ex operibus provenit sed quæ) ex fide (orta est, dum e contra)

Israël vero sectando legem (mosaïcam, quæ est lex) justitiæ (quoad præcepta iusta quæ continet), in legem (Christi, qui est auctor et fons) justitiæ, non pervenit.

Verbum enim (erit) consummans (seu perficiens Deus); et (erit) abbrevians (seu minuens numerum electorum Judæorum, et hoc faciet) in æquitate; (iterum dicam) quia (seu quod) verbum (seu populum judæum) breviatum (et exiguum) faciet Dominus super terram, (sicut jam nunc patet)

Et sicut prædictum Isaías (quando dixit) : Nisi Dominus Sabaoth (seu exercituum) reliquisset nobis (aliquid) semen (gentis nostræ, funditus eversi) sicut Sodoma facti essemus et sicut Gomorrah similes fuissemus. (Ex his dictis)

Quid ergo (concludemus et) dicemus ? (Hoc scilicet), quod Gentes, quæ non sectabantur justitiam (eui ne attendebant quidem), apprehenderunt (illam) justitiam, justitiam autem quæ (non ex operibus provenit sed quæ) ex fide (orta est, dum e contra)

Israël vero, sectando legem (mosaïcam, quæ est lex) justitiæ (quoad præcepta iusta quæ continet), in legem (Christi, qui est auctor et fons) justitiæ, non pervenit.

Quare (autem veram justitiam Judæi non sunt consecuti ?) quia non (quæsiverunt eam) ex fide (in Christum qui solus justificat), sed quasi (omnino) ex operibus (legis suæ expectaverunt. Cum autem, Deo volente, sola in Christum fides sit principium veræ justitiae, Christi adventus fuit eis causa perditionis quia in eum non crediderunt : unde in eum) offendierunt enim (quasi) in lapidem, (qui eis fuit causa) offenditionis (et ruinæ).

Sicut scriptum est : Ecce pono in Sion (Christum meum, qui fiet in) lapidem offenditionis et (in) petram scandali (his qui in illum fidem non habebunt); et (e contra) omnis qui credit (aut credet) in eum non confundetur (in sua spe salutis. Ergo per fidem in Christum venit justitia ; atqui fides est donum Dei gratuitum ; ergo nec Judæi ex operibus legis nec Gentiles ex propriis meritis justitiam expectare debent).

Quare ? quia non ex fide, sed quasi ex operibus : offenderunt enim in lapidem offenditionis,

Sicut scriptum est : Ecce pono in Sion lapidem offenditionis et petram scandali ; et omnis qui credit in eum non confundetur.

CAPUT X.

Declarat Apostolus 1º Justitiam per fidem acquisitam multò antecellere justitiam legis mosaïcæ ; 2º Judeos æque ac Gentiles ad fidei justitiam vocatos fuisse, Gentiles autem eam accepisse dum a Judæis rejecta fuerit.

(Si dixero majorem Judæorum partem reprobatam fuisse, ne putetis me illa probatione gaudere ; e contra)